

EFTER ETT ÅR MED COVID-19:

Fem saker att hålla koll på i kommunsektorns ekonomi

VÄLFÄRDSEKONOMERNA

Expertgrupp för analys av kommuners och regioners ekonomi i coronakrisens spår

Välfärdsekonomerna

Välfärdsekonomerna är en tillfällig expertgrupp, som tillkommit på initiativ av Kommuninvest, med uppdrag att analysera kommuners och regioners ekonomi i coronakrisens spår. Krisen skapar ett tuffare ekonomiskt läge för kommunsektorn. Gruppen ska identifiera, utreda och ta fram rekommendationer i några av de viktigaste och svåraste frågeställningarna som därmed uppstår.

Medlemmar:

Henrik Berggren	Ekonomianalytiker Täby kommun
Katarina Holmgren	Ekonomidirektör Region Stockholm
Lars Hultkrantz	Professor emeritus i nationalekonomi, Örebro Universitet
Sören Häggroth	Ordförande Kommuninvest ekonomisk förenings forskningsberedning, tidigare statssekreterare med ansvar för bl a kommunala frågor
Roger Molin	Ekonomie doktor, tidigare chef på SKR och nationell samordnare för vårdval och kroniska sjukdomar på socialdepartementet
Susanne Spector	Senioranalytiker Nordea
Emelie Värja	Forskningsansvarig Kommuninvest
Annika Wallenskog	Chefsekonom SKR

Innehåll

Akutinsatser, efterarbete och reformer	4
Slutsatser: Fem saker att hålla koll på	6
Analys: Varför hålla koll på detta?	8
1. Ökat förväntningstryck på äldreomsorgen	8
2. Arbetslöshet	11
3. Befolkningsförändringar	12
4. Robusta investeringsplaner	14
5. Permanenta effektiviseringar	18
Referenser	19

Akutinsatser, efterarbete och reformer

Coronapandemin, som snart pågått i ett år, har satt sin prägel på i stort sett alla verksamheter i kommunsektorn. Vaccineringen av befolkningen pågår, och beräknas ha kommit långt till sommaren. Trots detta kommer även 2021 att domineras av pandemin och dess följdverkningar.

Kommuner och regioner står därmed inför fortsatt hårda påfrestningar. Det gäller fortfarande att säkra kvalitet och uthållighet i den pågående akutfasen. När smittspridningen väl går ner kommer det vara mycket att ta tag i – såväl inom vård och omsorg som andra kommunala verksamheter.

Listan för "efterarbetet" är lång. Det rör sig om att rehabilitera långtidssjuka i covid-19; att möta den förvärrade sjukdomsbild för andra diagnoser som har uppstått på grund av färre kontroller, minskad screening och minskat vårdsökande i synnerhet under pandemins första fas; att beta av de förlängda köerna till operationer och andra behandlingar som kunnat anstå; att ta hand om en personalstyrka som är mycket sliten; att hantera psykisk ohälsa och sociala problem som isolering och andra påfrestningar kan ha fört med sig; att stötta barn och unga som i och med distansundervisning och störningar halkat efter i skolan; att vidta åtgärder för att de som blivit arbetslösa, särskilt i utsatta grupper, ska kunna komma i arbete; att få igång ett lokalt idrotts-, kultur- och näringsliv

som tvingats bromsa upp och tagit skada; att få ordning på kommunala bolag, exempelvis inom besöksnäring och transport, som drabbats hårt av pandemin; o s v.

Till detta ska läggas eventuella satsningar och reformer för att komma till rätta med svagheter som pandemin har exponerat. I utvärderingar och debatt så långt är det i första hand krisberedskap, beredskapslager och äldreomsorg som hamnat i fokus.¹ Det skulle kunna initiera relativt tunga satsningar.

I bakgrunden finns också den demografiska utveckling som sätter tryck på kommunsektorn. I och med att andelarna unga och äldre ökar, samtidigt som andelen yrkesverksamma minskar, skapas en växande efterfrågan på välfärd samt en annalkande personal- och kompetensbrist, samtidigt som skatteunderlaget inte utvecklas i samma takt.

Den kortsiktiga bilden av kommunsektorns ekonomi kom under hösten 2020 att se alltmer positiv ut. Detta tack vare omfattande statliga insatser och det faktum att pandemin inte slog så hårt mot den samhällsekonomiska utvecklingen som många under våren hade förväntat sig. I den senaste skatteunderlagsprognosen från SKR, som kom i december, revideras den prognostiserade skatteunderlagstillväxten upp för åren 2021–2023, trots en bedömning om minskad sysselsättning 2021². Detta reflekterar en relativt utdragen men

1. Se text SOU 2020:80, Kommunal 2020 och Vårdföretagarna 2020.
2. SKR 2020a.

ändå uthållig återhämtning. Räkna man in de statliga insatserna så har kommunsektorn bättre generella utsikter för dessa år än vad som var fallet i februari 2020 – alltså före pandemin slog till. Ökningen av de generella statsbidragen är genomgående större än det prognostiserade fallet i skatteintäkter. Se figur 1. Men även före pandemin fanns ett beräknat gap mellan intäkter och kostnader på grund av det demografiska trycket.

Samtidigt är osäkerheten om en rad faktorer stor. En viktig frågeställning är om efterarbete, satsningar och reformer i pandemins kölvatten, i kombination med den demografiska utvecklingen, skulle kunna innebära en större ekonomisk påfrestning för de närmaste åren än det för stunden är möjligt att se framför sig. Vart kommer kostnadsutvecklingen i så fall att ta vägen?

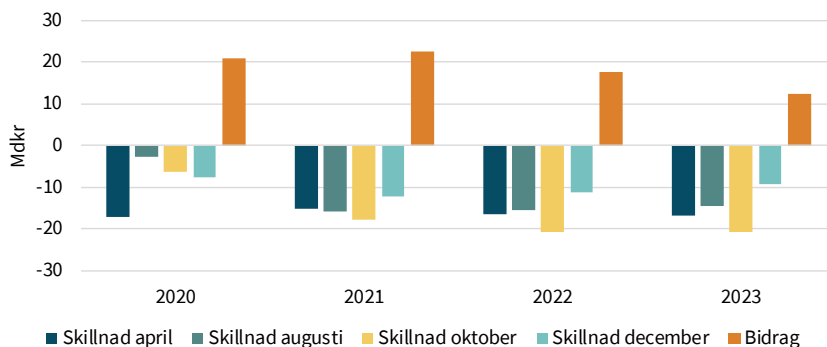
Konjunkturutvecklingen är än så länge oklar.³ Medan det finns en ekonomisk grundstyrka i

kommunsektorn i närtid går det alltså inte att säga att den långsiktiga ekonomiska hållbarheten är säkrad. Det går inte att slå sig till ro.

För att med denna komplexa dynamik kunna hitta rätt i ekonomistyrning och ekonomiska beslut – på lokal, regional och nationell nivå – är det viktigt att reda ut hur pandemin och dess efterverkningar är på väg att ändra förutsättningarna för kommunsektorns ekonomi. Utifrån ett knappt års erfarenhet, och med något slags slut på pandemin i sikte, är det nu möjligt att skaffa sig en tydligare bild än tidigare. Vilka är de mest betydande problemen – och hur kan de hanteras? Vilka är de nya möjligheter som eventuellt har uppstått?

Syftet med denna rapport är att identifiera förändringar, eller möjliga förändringar, som i pandemins spår kan komma att få stor effekt på kommunsektorns ekonomi. Vilka är de nyckelfaktorer som ekonomiansvariga på alla nivåer behöver hålla koll på?

Figur 1. Förändringar i skatteunderlag (scenario/prognos) och generella statsbidrag sedan februari 2020*

Källa: Regeringen och SKR

* Figuren illustrerar de förändringar som skett sedan februari 2020 – både vad gäller skatteunderlag och satsningar. De mörkblå, gröna, gula och turkosa staplarna visar hur skatteunderlaget vid fyra scenarie/prognos-tillfällen försämrats i jämförelse med den prognos som gjordes i februari 2020. De orangea staplarna visar summan av de generella statsbidrag som tillkommit. Nettoeffekterna sedan februari 2020, som reflekterar förändringarna under pandemin, är nu positiva för hela perioden fram till 2023. Regeringens tillskott är alltså hela vägen större än de summor som kommuner och regioner tappar genom försämringen i den prognostiserade skatteunderlagsutvecklingen.

3. Om man ser till generella konjunkturbedömningar räknar flera aktörer med en sänkning av tillväxttakten från 2023 eller 2024. För 2024 har SKR en prognostiserad BNP-tillväxt på 2,0 procent (SKR 2020a). Finansdepartementet tror på en BNP-tillväxt för 2023 på 2,2 procent (Finansdepartementet 2020-12-16). Konjunkturinstitutet har i sin senaste prognos en BNP-tillväxt för 2023 på 2,2 procent, för 2024 på 1,9 procent och för 2025 på 1,8 procent (Konjunkturinstitutet 2020).

Slutsatser: Fem saker att hålla koll på

I en summering av den övergripande analysen av faktiska och möjliga förändringar går det att identifiera fem särskilt viktiga nyckelfaktorer att hålla koll på. På dessa områden finns problem, men också tydliga möjligheter.

1. Hur är det rimligt att hantera ett ökat förväntningstryck på äldreomsorgen?

Coronakommissionen och andra har argumenterat för att det måste göras en bred ambitionshöjning i äldreomsorgen. Kommissionen talar bl a om behov av högre bemanning, ökad kompetens, förändrade arbetssätt och bättre arbetsförhållanden. Detta har skapat en stark reformförväntan.

Ett ekonomiskt perspektiv krävs i frågan. Även på de mest angelägna av områden behöver man hushålla med begränsade resurser. En ambitionshöjning skulle bli kostsam. Detta är en tung budgetpost. Äldreomsorgen svarade för 18 procent av kommunernas kostnader år 2019. Den totala kostnaden var 129 miljarder kr.⁴ Prognoserna framåt är utmanande. Bara med nuvarande ambitionsnivå innebär demografin att kostnaderna i fasta priser för äldreomsorgen kommer att stiga med mer än 40 miljarder kronor på 10 år.⁵ Till det ska läggas att det med rådande demografiska realiteter inte går att tillföra så många ”fler händer” som man kanske skulle önska.

Med dessa förutsättningar gäller det att noga överväga vad ett ambitionslyft skulle bestå i. Effektivisering via digitalisering (t ex digitala nattkameror, medicinpåminnare och lås) och minskad administration, som det hittills talats för lite om, är givna beståndsdelar. Då kan kvaliteten öka och existerande händer åstadkomma mer. Andra insatser är sannolikt också motiverade. Enligt finansieringsprincipen⁶ skulle staten behöva ta det huvudsakliga finansieringsansvaret.

2. Krävs starkare insatser för att förhindra strukturella ökning av arbetslösheten?

Kommunsektorn är beroende av utvecklingen på arbetsmarknaden. Hög arbetslöshet ger inte bara sämre skatteunderlag, utan även merkostnader för försörjningsstöd, förvärrade sociala problem, ökad ohälsa och ett mindre dynamiskt lokalsamhälle.

Innan pandemin fanns strukturella problem på arbetsmarknaden. Dessa riskerar att förvärras på vissa håll. Det är särskilt oroande att långtidsarbetslösheten, som redan var hög, nu fortsätter att stiga. Samtidigt har Arbetsförmedlingen, efter nedskärningarna, kontor i endast drygt 100 kommuner.⁷ I den situationen bör kommuner och regioner värdera hur de på bästa sätt kan använda sina möjligheter när det gäller utbildning, arbetsmarknads-

4. SKR, Sektorn i siffror, www.skr.se/ekonomijuridik/ekonomi/sektornisiffror/diagramforkommunerna (2021-01-29).

5. Siffran bygger på följande beräkning: Vi utgår ifrån 2018 års prislappar för respektive åldersgrupp från SKR och multiplicerar med ökningen av antal personer i respektive åldersgrupp. Nettokostnaden för en kommun för välfärdstjänster till en person i åldern 70 år var 2018 i genomsnitt 23 000 kr, medan en 95-åring hade ett behov som i genomsnitt kostade 456 000 kr. Prislapparna är tillhandahållna av SKR och den demografiska utvecklingen hämtas från SCB Statistikdatabasen.

6. Finansieringsprincipen innebär att staten ska tillskjuta de medel som behövs för att kommunerna och regionerna ska kunna utföra nya obligatoriska uppgifter i enlighet med beslut av regering och riksdag.

7. Arbetsförmedlingen 2019-03-04.

insatser, regelverk och samverkan för att säkra en välfungerande lokal arbetsmarknad.

3. Innebar befolkningsförändringar att kommunsektorns planering behöver justeras?

Genom en stark befolkningsökning under de senaste decennierna har kommunsektorn mestadels planerats i termer av expansion. Denna dynamik är på väg att ändras. De senaste befolkningsprognoserna talar för att befolkningsökningen inte kommer att vara lika stark under innevarande decennium. Detta har bl a att göra med minskade födelsetal och minskad invandring. Pandemin och dess efterverkningar håller av allt att döma – genom sin påverkan på såväl dödstal som nettomigration – på att ge ännu en impuls i den riktningen.

För kommuner och regioner, och i viss utsträckning för staten, gäller det att noga följa med i dessa förändringar och löpande värdera om de behöver leda till justeringar i den långsiktiga planeringen.

4. Är investeringsplanerna så robusta att de långsiktigt täcker in alla nödvändiga investeringar?

I turbulenta och pressade tider kan det, med ett högst naturligt fokus på att klara den löpande driften, vara lätt att minska den uppmärksamhet som man vanligtvis har på investeringsidan. Tendensen kan bli att man prioriterar det kortsiktiga och låter det långsiktiga komma lite senare.

Av en första begränsad analys av budgeterade investeringsutgifter för 2021 framgår att kommunsektorn kan vara på väg att sänka investeringstakten. Efter en lång period av hög investeringstillväxt kan investeringar-

na för 2021 bli i paritet med eller lägre än 2020. Det kan vara rimligt att, i enlighet med ovanstående punkt, anpassa investeringar till nedreviderade befolkningsprognoser. Men det kan också bli kontraproduktivt, med försvagad långsiktig hållbarhet, om sänkningen av investeringstakten går för långt. Därför kan det i många kommuner och regioner vara vettigt att, särskilt när coronapandemin klingar av, göra ytterligare en värdering av om investeringsplanerna är robusta nog för det långsiktiga perspektivet.

5. Vilka permanenta effektiviseringar går att skapa?

Slutet av den akuta fasen av pandemin börjar kunna skönjas. Därmed är det viktigt att systematiskt scanna igenom vilka förändringar som, utifrån erfarenheterna under pandemin, kan genomföras för att effektivisera verksamheter samt samordningen mellan staten, regionerna och kommunerna. Under pandemin har det tagits många goda effektiviseringsinitiativ. Hur bör de nu permanentas?

Listan på möjliga verksamhetseffektiviseringar kan göras lång. Det finns stor potential, inte minst genom digitaliseringen, inom såväl hälso- och sjukvård som bl a omsorg och utbildning. Längs samverkansspåret är beredskapslagren för skyddsutrustning en given förstapunkt där Sverige tveklöst misslyckats. Oberoende av vem som felat måste det vara möjligt att förtydliga vad som ska gälla i fortsättningen – både för praktisk skötsel och finansiering.

Ett avgörande fokus behöver vara att minska byråkratin. I många verksamheter som satts under press har man under pandemin skurit bort administration. När saker och ting återgår till det normala behöver det säkerställas att administration utan tydliga mervärden inte kommer tillbaka igen.

Analys: Varför hålla koll på detta?

I detta avsnitt gör vi en fördjupad analys av de fem nyckelfaktorerna att hålla koll på. Varför är det just dessa utmaningar och möjligheter som behöver sättas i fokus?

1. Ökat förväntningstryck på äldreomsorgen

Det kommer att uppstå en hel del kostnader i det efterarbete som behöver följas på pandemin. När det gäller permanenta kostnadsposter har det så långt varit äldreomsorgen som oftast kommit på tal.

Coronakommissionen konstaterar i sitt första delbetänkande, som publicerades i december, att nära 90 procent av de som dött i covid-19 varit 70 år eller äldre, att hälften av dessa bott i särskilt boende och att knappt 30 procent av dem haft hemtjänst. Den främsta orsaken till de höga dödssiffrorna bland äldre är den höga allmänna smittspridningen i samhället. En annan orsak, menar kommissionen, är strukturella brister i äldreomsorgen på flera punkter: styrning, organisation, bemanning, kompetens och arbetsförhållanden. Ytterligare, mer konkreta, brister var inledningsvis hygienrutiner och skyddsutrustning. Verksamheterna var inte kapabla att stå emot en pandemi. Kommissionen anser därför att ambitionsnivån för äldreomsorgen måste höjas.⁸

Genom kommissionens delbetänkande skapas – i kombination med andra inspel och synpunkter som går i samma riktning – en förväntan om att något mer genomgripande ska göras under de närmaste åren. Dilemmat är att vägen framåt inte är helt uppenbar.

Till att börja med behöver det adderas ett ekonomiskt perspektiv i frågan. Även på de mest angelägna av områden behöver man göra det som all ekonomi handlar om: hålla med begränsade resurser. En ambitionshöjning skulle ge stora kostnadsökningar. I grunden är äldreomsorgen en tung budgetpost. Den svarade för 18 procent av kommunernas kostnader år 2019. Den totala kostnaden var 129 miljarder kr.⁹ Denna dimensionering innebär att även små reformansträngningar drar stora resurser.¹⁰

Därtill är prognoserna utmanande redan i dagsläget. Äldreomsorgen kommer även utan en ambitionshöjning behöva expandera rejält. Antalet personer äldre än 80 år ökar med ca 50 procent under innevarande decennium.¹¹ Detta leder till att försörjningskvoten, när man relaterar 80+ till yrkesverksamma, stiger markant över hela landet. Se figur 2. Med bara nuvarande ambitionsnivå kommer kostnaderna i fasta priser för äldreomsorgen att stiga med mer än 40 miljarder kr på 10 år.¹²

8. SOU 2020:80. I en åtgärdslista talar kommissionen bl a om att statusen på omsorgsyrkena måste stärkas, att riksdag och regering måste se över vad som är tillräcklig bemanning, att antalet medarbetare per chef måste sänkas väsentligt, att andelen personal med timanställning måste minskas kraftigt, att den medicinska kompetensen måste förstärkas, att det måste finnas kontinuerlig tillgång till medicinska insatser i form av dropp och syrgas, att det måste genomföras språkutbildningsinsatser för personal som saknar språkkunskaper samt att även kommuner måste få rätt att anställa läkare.

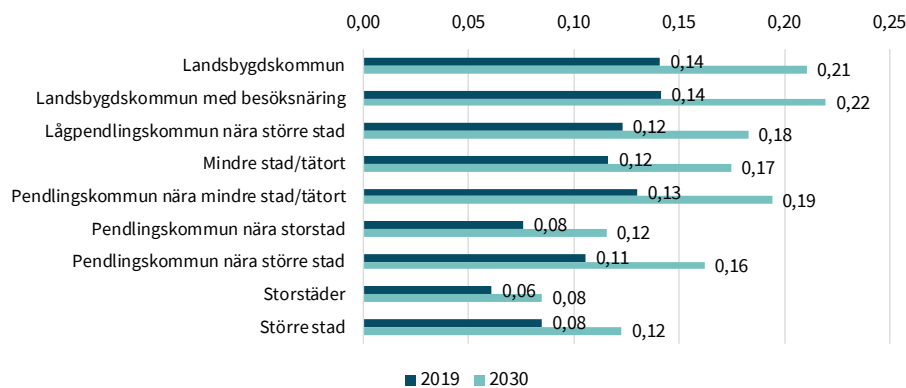
9. SKR, Sektorn i siffror, www.skr.se/ekonomijuridik/ekonomi/sectornisiffror/diagramforkommunerna (2021-01-29).

10. Räkneexempel: Att öka antalet chefer så Sverige når samma antal personal per chef som i Finland skulle öka kostnaderna med ungefär 8 miljarder kr, vilket skulle motsvara en ökad kostnad på 6 procent totalt sett. Antal anställda i Sverige: ca 270 000 (SKR 2020d). Kostnad för en ytterligare person med månadslön på 40 000 kr: ca 700 000 kr. Idag har varje chef ca 60 personal i Sverige men 15 i Finland (SOU 2020:80 – underlagsrapport, 69). Detta innebär att det finns 4400 chefer idag. För att nå Finland behöver Sverige 16 900 chefer. Det skulle kräva ytterligare 12 500 chefer och en kostnad på drygt 8 miljarder kr per år.

11. SCB Statistikdatabasen.

12. Siffran bygger på följande beräkning: Vi utgår ifrån 2018 års prislappar för respektive åldersgrupp från SKR och multiplicerar med ökningen av antal personer i respektive åldersgrupp. Nettokostnaden för en kommun för välfärdstjänster till en person i åldern 70 år var 2018 i genomsnitt 23 000 kr, medan en 95-åring hade ett behov som i genomsnitt kostade 456 000 kronor. Prislapparna är tillhandahållna av SKR och den demografiska utvecklingen hämtas från SCB Statistikdatabasen.

Figur 2. Försörjningskvot för personer över 80 år relativt yrkesverksamma i olika kommuntyper 2019 och 2030

Källa: SCB

Till det ska läggas att personalbristen sätter gränser. Med rådande demografiska realiteter går det inte att tillföra så många "fler händer" som man kanske skulle önska.

Med oförändrad personaltäthet i äldreomsorgen krävs det på grund av demografin en ökning med 63 500 anställda de närmaste 10 åren. Antalet pensionsavgångar är nästan 8 000 per år. För att ersätta dessa behövs nästan 80 000 nyrekryteringar.¹³ Sammantaget behöver äldreomsorgen alltså ta in drygt 14 000 nya medarbetare varje år för att klara samma bemanning.

Inom denna kontext av ekonomi och resurser behöver det sedan redas ut vad som operativt ska göras. Av den underlagsrapport till kommissionens betänkande, som analyserar svensk äldreomsorg i ett jämförande perspektiv, framgår att Sverige inte sticker ut särskilt mycket – varken i förhållandet till nordiska grannländer eller till hur det i övrigt ser ut internationellt. Äldreomsorgen är på många håll i världen, vilket OECD och WHO understryker i sina studier, en politiskt relativt lågprioriterad verksamhet med snäva resurser, långsam utvecklingstakt och problematisk kompetensförsörjning.¹⁴

Våra nordiska grannländer – Danmark, Finland och Norge – var i början av pandemin betydligt tydligare och tidigare än Sverige med skarpa insatser för att förhindra smittspridning i samhället och inom äldreomsor-

gen. Men det är inte så, om man tittar närmare på strukturen, att Sverige presterar avsevärt sämre än de nordiska grannarna i en jämförelse av nyckeltal för äldreomsorgen. Sverige är svagt på vissa delområden. En övergripande slutsats i rapporten är också "personalen i svenska äldreboenden var mer utlämnade när pandemin bröt ut".¹⁵ Men pilarna pekar inte entydigt i en riktning. Nyckeltalen spretar ganska mycket. Det finns svagheter även i Danmark, Finland och Norge.

En väg framåt kan vara att komplettera med en fördjupad analys av skillnader och samband i Sverige. Det kan ge viktig information. Spridningen är stor bland kommunerna. Andelen av personalen på vardagar som har adekvat utbildning varierar mellan 40 och 100 procent. Antal sjuksköterskor per brukare varierar från 0,01 till 0,14. Antal personal per brukare varierar från 0,22 till 0,51.¹⁶ Innan slutsatser dras bör en systematisk jämförelse göras inom Sveriges gränser.

Det är också viktigt att se vart svensk äldreomsorg kommer ifrån. Över tid är det huvudsakliga intrycket att mycket varit oförändrat. Kostnaden för äldreomsorg per person över 80 år är idag ungefär lika hög, i fasta priser, som den var för 20 år sedan (figur 3). Antalet anställda per person över 80 år har ökat marginellt mellan år 2007 och 2018. Eftersom 80-plusgruppen blivit piggare och friskare har detta inneburit att antalet anställda per brukare har ökat något, då en mindre andel av

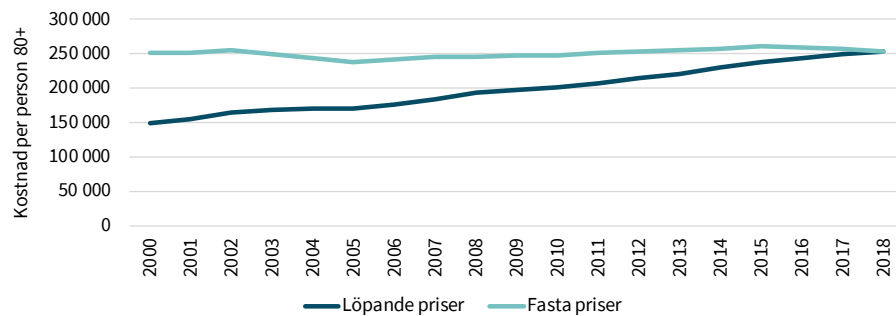
13. SKR 2020c.

14. SOU 2020:80 – underlagsrapport.

15. SOU 2020:80 – underlagsrapport, 84.

16. Kolada.se

Figur 3. Kostnaden för äldreomsorg per person över 80 år, i fasta och löpande priser

Källa: SKR och SCB

de äldre i dag är i behov av vård och stöd än tidigare.¹⁷

En påtaglig försämring i det långa tidsperspektivet är den successiva byråkratisering som, liksom i andra välfärdsverksamheter, har ägt rum. Den administrativa bördan i svensk välfärd är, vilket Välfärdsekonomerna och andra tidigare konstaterat, alltför hög. I äldreomsorgen innebär detta att för mycket tid läggs på administration och för lite på omsorg. Här finns stor förbättringspotential.¹⁸

En viktig förbättringspotential finns också inom digitalisering. Även om det på senare år har börjat röra på sig inom äldreomsorgen har satsningarna tenderar att vara små, långsamma och bara i liten utsträckning inriktade på reell effekthemtagning.¹⁹ Det finns mycket välfärdsteknologi som med framgång skulle kunna införas i stor skala. Ett exempel är tillsyn nattetid genom sensorer och digitala kameror. Detta ger färre störningar och ökad trygghet för brukarna. Andra exempel är digital hantering av läkemedel och nycklar. På personalsidan ger åtgärderna betydande tidsbesparingar.²⁰

Sammantaget är frågan om vad som ska göras inte så enkel som den kan verka. Det tycks finnas några lågt hängande frukter – kanske

främst inom arbetsorganisation, utbildning, avbyråkratisering och digitalisering – men när det gäller andra nyckelfaktorer är svaren inte självklara.

Nästan oberoende av vilka vägval som görs är det nödvändigt att på ett tidigt stadium börja planera för en fungerande finansieringslösning. För statens del kan det vara lockande att – som man tidigare gjort på andra områden – sätta upp nationella normer eller riktlinjer, för t ex bemanning, och sedan bara utgå från att kommunerna ska leverera. Finansieringsprincipen har då inte alltid respekterats fullt ut. I detta fall vore en sådan hållning orealistisk. Kommunalskatterna är redan höga på många håll. Den demografiska utvecklingen gör att kommunsektorn redan i nuläget är hårt pressad i strukturellt avseende. Det finns alltså inget större utrymme att arbeta med. Att genomföra en ambitionshöjning i äldreomsorgen utan betydande statliga pengar är helt enkelt inte möjligt.²¹

Följaktligen är det viktigt att skrota eventuella finansieringsutopier, göra en noggrann värdering av finansieringsbehov och ta fram en hållbar fördelning av finansieringsansvar. Om inte ekonomin finns med från start kommer det bli mycket svårt att genomföra en välfungerande och hållbar reform.

17. År 2007 var 227 000 offentligt anställda och 22 500 sysselsatta inom privat och ideell äldreomsorg (som finansierats av kommunerna), d v s sammanlagt 249 500. År 2018 hade antalet anställda inom den kommunala äldreomsorgen ökat till 229 500 och i privat och ideell regi till 40 500, d v s sammanlagt 270 000. Under samma period ökade antalet personer över 80 år från 491 000 till 522 000. SCB, RAMS (SNI femsiffrig nivå), sammanställt av SKR (2020d).

18. Statskontoret 2019, 7ff. Välfärdsekonomerna 2020a, 11ff. Välfärdsekonomerna 2020b, 10f.

19. Mörk et al 2019, 114ff.

20. Välfärdskommissionen har i sitt arbete uttalat att man ska prioritera åtgärder som förbättrar styrningen av välfärden, bidrar till effektivt nyttjande av offentliga resurser, bidrar till hållbar kompetensförsörjning och god arbetsmiljö och som innebär att digitaliseringen frigör resurser till välfärden. Inom detta arbete presenterade regeringen och SKR strax före nyår en överenskommelse om att 200 miljoner kr under 2021 ska gå till digitalisering inom äldreomsorgen. Detta är ett steg i rätt riktning, men för att verkligen komma framåt krävs avsevärt större insatser än så. Socialdepartementet 2020-12-29.

21. Den 22 december presenterade regeringen direktiv till en ny utredning som ska lämna förslag till en ny äldreomsorgslag. Denna ska komplettera Socialtjänstlagen med särskilda bestämmelser för vård och omsorg om äldre. Uppdraget ska slutredovisas 30 juni 2022. Om lagstiftningen ändras så att bemanning m m skrivs fast är det rimligt att staten finansierar detta enligt finansieringsprincipen.

Tabell 1. Arbetslöshet, procent av arbetskraften 15-74 år, utfall och prognos

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Arbetsförmedlingen 2020-12-16	6,8	8,5	9,4	8,7		
Finansdepartementet 2020-12-16	6,8	8,5	9,0	8,0	7,1	
Konjunkturinstitutet 2020-12-17	6,8	8,5	9,0	8,0	7,3	7,1

Källa: För att få jämförbara siffror (som alla gäller arbetslöshet, procent av arbetskraften, 15-74 år (AKU)) är de hämtade från Konjunkturinstitutets "Prognosjämförelse" (www.konj.se).

2. Arbetslöshet

Kommunsektorn är beroende av utvecklingen på arbetsmarknaden. Högre arbetslöshet ger i längden merkostnader för försörjningsstöd, förvärrade sociala problem, ökad ohälsa och ett mindre dynamiskt lokalsamhälle.

Under coronakrisen har arbetslösheten ökat snabbt – och ser ut att toppa kring nio procent. Se *tabell 1*. Korttidspermitteringarna räddade många jobb under våren och under hösten gick återhämtningen snabbare än befarat. De grupper som har drabbats hårdast är tillfälligt anställda inom covid-19-drabbade branscher, i huvudsak unga och utrikes födda.

Oroväckande är att långtidsarbetslösheten ökar. De som var arbetslösa innan krisen har svårt att hitta nya jobb under krisens akuta skede. Arbetsförmedlingen bedömer att antalet långtidsarbetslösa kan fortsätta öka och komma att överstiga 200 000 under 2021.²² Hur snabbt långtidsarbetslösheten faller tillbaka är direkt beroende av tempot i den ekonomiska återhämtningen. När efterfrågan på arbetskraft är hög är det också lättare för långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden.

Coronakrisen har främst slagit mot sysselsättningen inom hotell, restaurang och transport i storstäderna, vilket är en stor skillnad mot industrin i mindre regioner. Detta kan också innebära att återhämtningen går snabbare den här gången. Det finns inget skäl att tro att vi inte kommer gå på restaurang och resa även i framtiden. I ett riktigt positivt scenario kan många av de som nu blivit arbetslösa hitta jobb i expanderande företag inom hotell, restaurang och transport.²³

Samtidigt finns det en risk att arbetsmarknaden i de värst drabbade regionerna påverkas negativt även på sikt. De flesta räknar med att återhämtningen kommer att innebära att arbetslösheten går ner till ungefär samma nivå som innan pandemin för riket som helhet. Men även innan pandemin fanns stora problem på arbetsmarknaden och arbetslösheten var förhållandevis hög på många håll i landet. Det finns alltså betydande utmaningar även om vi kommer tillbaka till utgångsläget. Och även om arbetslösheten generellt går ner är risken stor att gruppen långtidsarbetslösa ändå blir kvar i arbetslöshet.

Kommuner och regioner behöver således proaktivt planera för hur de ska bidra till att skapa en välfungerande lokal arbetsmarknad. De har flera viktiga verktyg i sin hand. En av de viktigaste förklaringsfaktorerna för att varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden är fullföljd gymnasieutbildning.²⁴ Kommunerna driver gymnasium, Komvux, SFI, Yrkehögskola och andra utbildningar. De kan erbjuda praktik, sommarjobb och vidta näringslivs-utvecklande åtgärder. Regionerna kan samordna och i övrigt göra vissa insatser inom det regionala utvecklingsuppdraget.

En ytterligare aspekt i detta är att flera kommuner och regioner – genom egna verksamheter och bolag samt främjandearbete – är involverade inom hotell, restaurang och besöksnäringen som helhet. I dessa roller kan de göra flera saker som har betydelse för den lokala sysselsättningen: undvika uppsägningar där det är möjligt, arrangera praktik och på plats-utbildningar, vidta särskilda åtgärder för att skapa möjligheter för långtidsarbetslösa etc.

22. Arbetsförmedlingen 2020:12, 32f.

23. Konjunkturinstitutet 2020, 31-40.

24. Se text Arbetsförmedlingen 2020:12.

En annan viktig aspekt är de stora rekryteringsutmaningar som de egna välfärdsverksamheterna står inför. Nu är ett utmärkt tillfälle för kommuner och regioner att locka fler till välfärdsyrkena och att ta hand om de som redan är anställda. Här finns möjlighet att göra en dubbel vinst genom att både minska den lokala arbetslösheten och minska den egna personal- och kompetensbristen.

3. Befolkningsförändringar

Den snabba befolkningsökningen har varit en central faktor i kommunsektorns ekonomi. Kommunsektorns olika verksamheter har, inte minst under den senaste 10-årsperioden, i huvudsak planerats och drivits i termer av expansion.

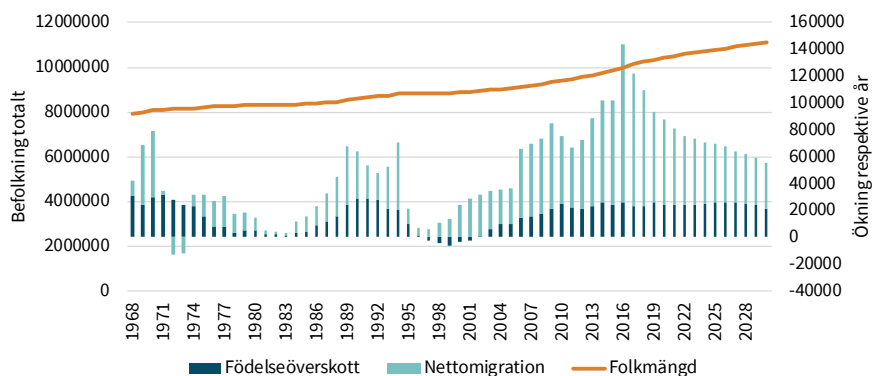
I figur 4 illustreras den historiska utvecklingen samt gällande prognos för 2020–2030. Medan det tog 35 år för Sverige att växa från 8 till 9 miljoner invånare dröjde det därefter inte mer än 13 år innan 10-miljonersstrecket nåddes 2017. Den höga ökningstakten har till viss del berott på ett positivt födelseöverskott, men har primärt haft att göra med en betydande nettomigration.

Denna dynamik kan vara på väg att ändras. Sedan ett par år tillbaka har befolkningsprognoserna börjat revideras ner. Det innebär att befolkningsökningen framåt inte blir lika stark som tidigare.

Pandemin och dess efterverkningar håller av allt att döma – genom sin påverkan på såväl dödstal som nettomigration – på att ge ännu en impuls åt det hållet. Hur stark och ihållande den impulsen blir är alltså en öppen fråga, men det går inte att utesluta att den får stor inverkan.

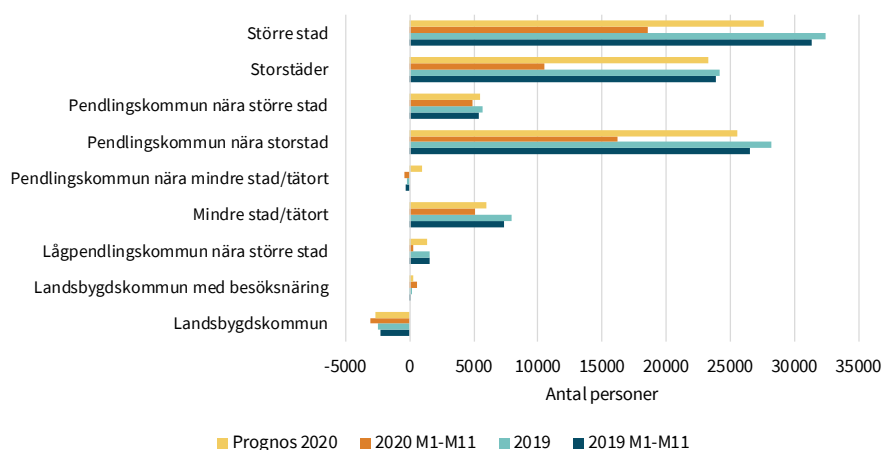
Den gällande prognosen för 2020 ligger på en ökning med knappt 90 000 personer. Att döma av utfallet t o m november, på drygt 50 000 personer, kommer den faktiska ökningen inte vara i närheten av den prognostiserade. Mer sannolikt är att utfallet för helåret slutar omkring 55 000 – 60 000 personer. Se figur 5 för utvecklingen per kommungrupp. Vart utvecklingen tar vägen under 2021 är mycket svårt att säga. Men att det kan bli frågan om ytterligare nedrevidering av befolkningsprognoserna ligger nära till hands.

Figur 4. Befolkningsutveckling 1968–2019 samt prognos 2020–2030

Källa: SCB

Figur 5. Befolkningsökning per kommungrupp, prognos och utfall

Källa: SCB

Tabell 2. Folkmängd 2019 och 2030 samt ökning (procent) i kommungrupper

Kommungrupp	Folkmängd 2019	Folkmängd 2030	Ökning 2019–2030 (%)
Pendlingskommun nära storstad	1 929 600	2 140 900	11
Storstäder	1 897 500	2 101 200	10,7
Större stad	2 454 600	2 718 300	10,7
Sverige	10 327 600	11 094 900	7,4
Pendlingskommun nära större stad	856 200	897 000	4,8
Mindre stad/tätort	1 311 200	1 360 200	3,7
Lågpendlingskommun nära större stad	632 100	644 000	2
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	602 200	612 000	1,6
Landsbygdskommun med besöksnäring	150 900	152 800	1,2
Landsbygdskommun	493 200	467 700	-5,2

Källa: SCB

Prognosen för 2020–2030 blir särskilt intressant när den delas upp på kommungrupper. Se *tabell 2*. Redan i nuläget står landsbygdskommunerna på ett klart minus. Ytterligare några kommungrupper ligger

relativt nära noll. Om befolkningsprognoserna skulle skrivas ner ytterligare skulle det kunna uppstå en dynamik där ganska många kommuner behöver anpassa sina välfärdsverksamheter till en krympande befolkning.

I gällande prognos finns en fortsatt stark urbaniseringstrend. Det är i pendlingskommuner nära storstad, storstäder och större städer som befolkningen väntas öka mest. Om man ser till hur coronapandemin hittills har slagit över landet så är det storstäderna, och särskilt Stockholm, som har drabbats värst – delvis på grund av att det är tjänstesektorn som backat mest. Pandemin har kallats för en "storstadskris".²⁵ Hypotetiskt skulle man kunna tänka sig att detta, i kombination med det digitala distansarbetets definitiva genombrott, skulle kunna dämpa urbaniseringstrenden åtminstone under de närmaste åren.

Enligt en analys av prognos och utfall för 2020 verkar det finnas visst stöd för en sådan hypotes. Av figur 6 framgår att alla kommungrupper hade lägre nettomigration och födelsenetto än vad som prognostiserats. När det gäller inrikes flyttnetto blir dock bilden tudelad. Storstäder, Större städer och Pendlingskommuner hade en lägre inrikes inflyttning än prognos. Övriga kommungrupper uppvisade en högre inrikes inflyttning än prognos. Det verkar alltså, även i praktiken, som om urbaniseringstrenden under pandemin har mattats av. Om detta bara är en tillfällig coroneffekt återstår att se.²⁶

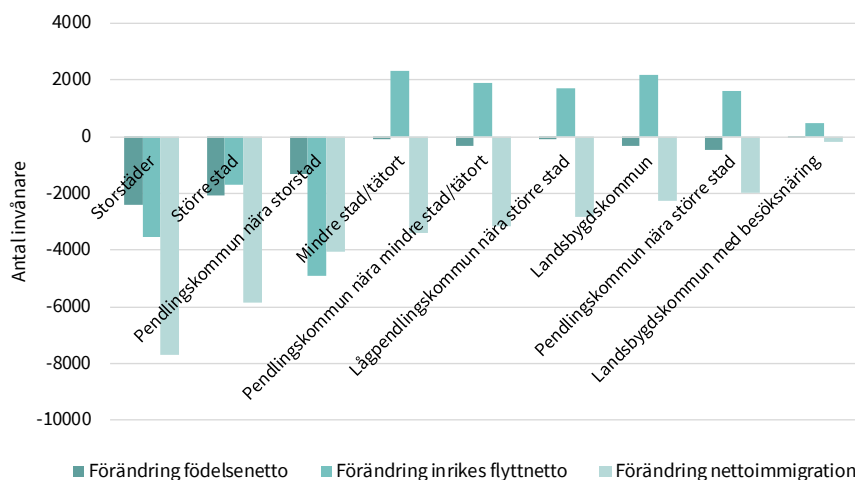
För kommuner och regioner, och i viss utsträckning för staten, gäller det att noga följa med i hur befolkningsprognoserna förändras och löpande värdera om detta behöver leda till justeringar i den långsiktiga planeringen. Det är naturligtvis fullt möjligt att anpassa sig till nya förutsättningar – inkl ett scenario där befolkningen och därmed välfärden krymper. Men sådana anpassningar blir smidigare ju tidigare de görs. Detta är viktigt både ur ett lokalförsljningsperspektiv men också för att säkra upp en långsiktig hållbar ekonomi.

Att i detta skede inte se vad som händer, och därigenom blir försenad i en eventuell anpassning av verksamhets- och investeringsplaner, skulle kunna visa sig bli ett dyrbart misstag. Därför finns det all anledning att se till att hänga med.

4. Robusta investeringsplaner

I turbulenta och pressade tider kan det, med ett högst naturligt fokus på att klara den löpande driften, vara lätt att minska uppmärksamheten på investeringsidan. Tendensen kan bli att man prioriterar den kortsiktiga ekonomiska planeringen och låter det

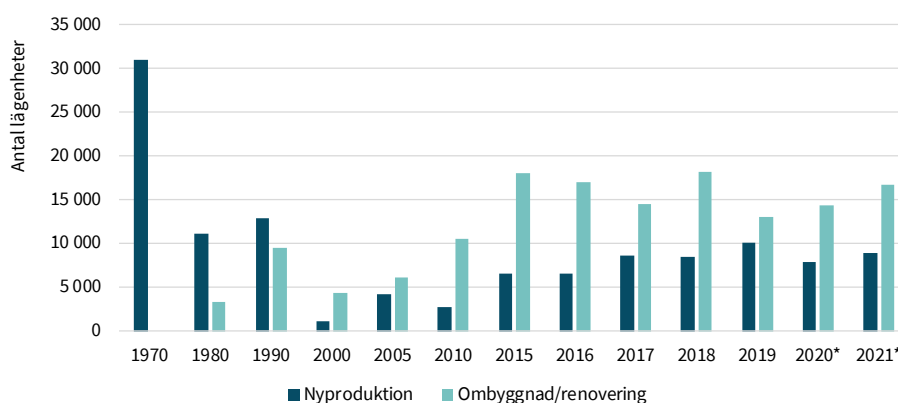
Figur 6: Förändringar befolkningsutveckling jan t o m nov 2020 jämfört med prognos för 2020

Källa: SCB

25. Nordea 2020.

26. I grunden finns det starka argument för att storstädernas attraktionskraft mer eller mindre kommer att bestå. Se t ex Fokus 2020-05-28.

Figur 7: Nybyggnation och ombyggnad/renovering i allmännyttan, antal lägenheter²⁸

Källa: Sveriges Allmännytta

långsiktiga komma lite senare.

Ett exempel på hur små snedprioriteringar över lång tid kan skapa onödigt stora problem är bostäder och verksamhetslokaler inom kommunsektorn. Ganska mycket av det som byggdes på 60- och 70-talen, vilket utgör stora delar av de totala bestånden, har inte renoverats och upprustats i tillräckligt god takt längs vägen.²⁷ Investeringarna har konsekvent varit lite för låga. Detta har skapat renoveringsbehov som, inte minst vad gäller allmännyttan på vissa håll, nu blivit alltför omfattande för att kunna hanteras på ett bra sätt. Ekonomin i de mest senkomna renoveringsprojekten blir svår att pussla ihop utan hyreshöjningar som är så stora att de i praktiken tvingar vissa hyresgäster att flytta. Figur 7 visar att såväl nybyggnationer som ombyggnationer och renoveringar i allmännyttan var på en låg nivå under början av 2000-talet. Det senaste decenniet har investeringstakten tagit fart igen, framförallt när det gäller ombyggnationer och renoveringar av det befintliga lägenhetsbeståndet.

Kommuner och regioner är sedan några år tillbaka inne i en trend av stora och växande investeringsbehov. Renoveringar och upprustningar av 60- och 70-talsfastigheter är ett viktigt inslag i detta. Men den främsta

anledningen är den demografiska utvecklingen. Med en stark befolkningstillväxt, och en trend där andelarna yngre och äldre stiger i befolkningen, ökar efterfrågan på välfärd. Det kommer att behöva göras stora investeringar i förskolor, skolor, äldreboenden, sjukhus, kollektivtrafik, VA-system och digitalisering även de kommande åren.

Kommunsektorns samlade investeringar uppgick 2019 till 193 miljarder kr. Det var en ökning med 9 miljarder kr, motsvarande 5 procent, jämfört med 2018. Därmed hade takten i investeringstillväxten avtagit två år i rad. Den genomsnittliga investeringstillväxten 2010–2019 var 7 procent per år.²⁹

Frågan är nu hur investeringsmönstren påverkas och kommer att påverkas av coronapandemin. Välfärdsekonomerna argumenterade i augusti 2020 för att investeringsnivåerna, eventuellt med ytterligare statliga insatser, bör hållas uppe. De investeringar som ansågs vara nödvändiga före covid-19 är minst lika nödvändiga nu.³⁰

I och med att kommunsektorns ekonomi, som vi har konstaterat, successivt kommit att se allt bättre ut under hösten har möjligheterna att följa den linjen blivit ännu bättre. Kommuner och regioner har nu ett större ekonomiskt

27. SVT Nyheter 2019-04-29.

28. Uppgifterna baseras på enkät svar från medlemsföretag i Sveriges Allmännytta. Bedömningen för 2020 och 2021 rapporterades i huvudsak in under det andra kvartalet 2020. Uppgifter om ombyggnation/renovering saknas för år 1970. Sveriges Allmännytta.

29. Kommuninvest 2020.

30. Välfärdsekonomerna 2020a.

manöverutrymme, även i investeringsbudgetarna, än vad som verkade bli fallet när den analysen gjordes på sensommaren. Det finns frågetecken för den långsiktiga ekonomiska hållbarheten, men i de flesta fall inte för den kortsiktiga.

Vi har i en enkel studie försökt fånga upp signaler om vart kommunsektorn nu är på väg i investeringshänseende. En indikation på investeringsutvecklingen framåt kan ges av hur investeringsvolymerna ändrats från budgetarna för 2019 och 2020 till de budgetar för 2021 som antogs under 2020.

Ett annat tillvägagångssätt är att undersöka hur investeringsbudgetarna för 2021 förändrats i förhållande de långsiktiga investeringsplanerna för 2021 som beslutades inom ramen för budgetarbetet inför 2020. På så sätt går det att följa om kommunerna och regionerna justerat investeringsbudgetarna för 2021 under 2020, vilket kan indikera en möjlig coroneffekt.

Kommuner

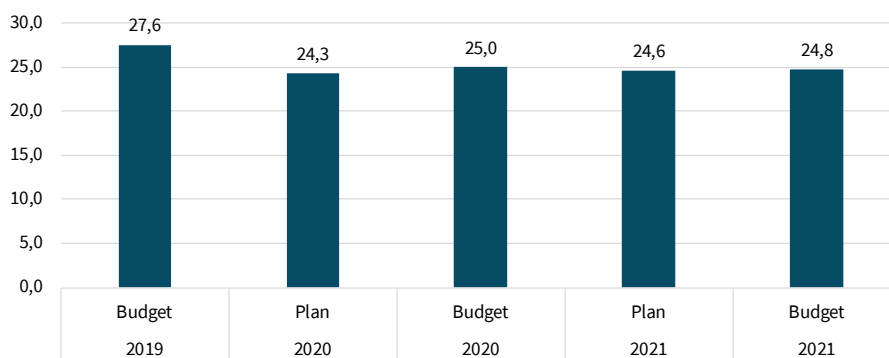
Kommunernas investeringar har ökat i hög takt under det senaste decenniet, med i genomsnitt 9 procent per år mellan 2010 och 2019. Under 2019 avmattades tillväxttakten och investeringarna ökade med 6 procent i

förhållande till 2018. I syfte att preliminärt undersöka ifall de budgeterade investeringsvolymerna förändrats har ett urval gjorts där alla storstäder inkluderas och utöver dessa ett slumpmässigt urval på 10 procent ur respektive kommungrupp.³¹

I det insamlade datamaterialet kan vi se att investeringsutgifterna sammantaget minskat med 1 procent mellan kommunernas budgetar för 2020 och 2021. Se *figur 8*. Vidare är de budgeterade investeringarna för 2021 i princip oförändrade i förhållande till nivån i föregående investeringsplaner för 2021. Motsvarande förändring mellan plan och budget för 2020 var en ökning på 3 procent.

Det är viktigt att notera att de siffror som redovisas i *figur 8* endast gäller investeringsutgifter i kommunerna. För att fånga investeringsutvecklingen i kommunsektorn på koncernnivå måste även investeringar i kommunala bolag inkluderas i analysen. Under 2019 stod de kommunala bolagens investeringar för drygt hälften av kommunkoncernernas samlade investeringsvolym. Den största delen av investeringarna i kommunala bolag är bostadsinvesteringar.³² Vi kunde se i *figur 7* att såväl nybyggnationer som ombyggnad och renovering av lägen-

Figur 8. Budgeterade investeringsutgifter, urval av kommuner, miljarder kr

Källa: SCB och Kommuninvest

31. Detta resulterade i ett urval på 36 kommuner, varav budget för 2021 fanns tillgänglig för 31 kommuner vid analystillfället.
32. Investeringar i bostäder utgjorde 24 procent av kommunkoncernernas investeringar 2019, se Kommuninvest 2020.

heter i allmännyttan antas ligga på en fortsatt hög nivå även under 2020 och 2021.

Regioner

Liksom för kommunerna har regionernas investeringar ökat under det senaste decenniet, med i genomsnitt 7 procent per år mellan 2010 och 2019. Under 2019 föll dock investeringsvolymen för regionerna med 1 procent i förhållande föregående år.

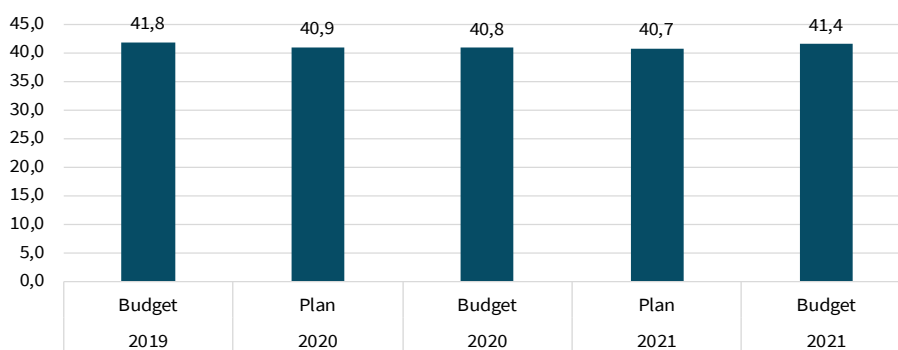
För de 20 regionerna³³ har vi kunnat ta del av samtliga investeringsbudgetar. Det medför en högre säkerhet i bedömningen än för kommunerna. De budgeterade investeringsvolymerna har ökat med 1 procent i jämförelse med 2020. Se figur 9. Investeringsvolymerna har också ökat med 2 procent i budgetarna för 2021 i förhållande till nivån i föregående investeringsplan för 2021.

Även om det är för tidigt att dra säkra slutsatser om investeringsutvecklingen i

kommuner och regioner framöver så indikerar analysen i detta avsnitt att såväl kommunernas som regionernas investeringsvolymerna är på väg att plana ut efter en längre period av hög investeringstillväxt. Investeringarna för 2021 ser ut att bli i paritet med 2020. Däremot är det mer osäkert om pandemin har haft en direkt effekt på kommunernas och regionernas investeringsplanering.

Det kan vara rimligt att, i linje med analysen av befolkningsutvecklingen, anpassa investeringar till nedreviderade befolkningsprognoser. Men det kan också bli kontraproduktivt, med försvagad långsiktig hållbarhet, om sänkningen av investeringstakten går för långt. Därför kan det i många kommuner och regioner vara vettigt att, särskilt när coronapandemin klingar av, göra ytterligare en värdering av om investeringsplanerna är robusta nog för det långsiktiga perspektivet. Finns alla nödvändiga investeringar verkligen i plan?

Figur 9. Budgeterade investeringsutgifter regioner, miljarder kr³⁴

Källa: Kommuninvest

33. Region Gotland exkluderas från sammanställningen av regioner.

34. I Figur 9 får de större regionerna ett stort genomslag då siffrorna redovisas på aggregerad nivå. De tre storstadsregionerna står för ca 65 procent av regionernas budgeterade investeringsvolym. Region Stockholm, där investeringsbudgeten minskat med 9 procent, motsvarande 1,3 miljarder kr, i förhållande till den tidigare planen får ett stort genomslag i sammanställningen. En närmare genomgång visar att det är fyra regioner som har lägre investeringsvolymerna i budgeten för 2021 i jämförelse med nivån i den föregående planen för samma år. Samtidigt har 13 regioner ökat investeringsutgifterna och tre regioner har en oförändrad investeringsram.

5. Permanenta effektiviseringar

Coronapandemin har exponerat den organisatoriska komplexiteten i den offentliga förvaltningen i Sverige. Ett system med många statliga myndigheter, 21 regioner och 290 kommuner – vars ansvar ibland är oklara eller överlappande – kan i viktiga skeden, inte minst i krislägen, bli svårstyrt.³⁵ Många förslag om organisatoriska förändringar har presenterats.³⁶ Men hur man än ser på sådana förslag skulle genomgripande organisationsförändringar i de flesta fall ta lång tid och vara kostsamma att genomföra.

I ett första steg – medan den mer långsiktiga reformdiskussionen pågår – är det i stället viktigt att systematiskt scanna igenom vilka mindre förändringar som, utifrån erfarenheterna under pandemin, skulle kunna genomföras för att effektivisera verksamheterna som sådana samt samordningen mellan staten, regionerna och kommunerna. I och med att slutet på den akuta fasen av pandemin börjar kunna skönjas blir dessa frågor nu med aktuella än tidigare.

Listan på möjliga verksamhetseffektiviseringar kan göras lång. I Välfärdsekonomernas två tidigare rapporter har ett antal områden lyfts. Inom hälso- och sjukvården finns betydande potential inom bl a digitala möten och kontakter; digitala behandlingar i psykiatri; digitala verktyg för självskattning, guidning och sammanställning av sjukdomshistoria; samt digitala upplägg för egenmonitorering för personer med kroniska sjukdomar. Sådan monitorering kan förebygga försämringar i sjukdomstillstånd och därmed minska behovet av akuta insatser. Inom omsorgen finns, vid sidan av digitala nattkameror, intressanta möjligheter vad gäller exempelvis digitala medicinpåminnare och digitala lås. Inom gymnasieskolan, och annan utbildning,

kan en rad moment göras smidigare på digitala plattformar. Inom nästan alla administrativa tjänster och ansvar kan digitala möten och andra lösningar göra det möjligt att få ut betydligt mer av arbetsdagen.

Längs samverkansspåret är beredskapslagren en bra förstapunkt. När det gäller ansvaret för att hålla beredskapslager med skyddsutrustning kan det inte råda någon tvekan om att Sverige misslyckats. Det har dessutom uppstått kontroverser kring vems ansvaret egentligen var. Oberoende av vem som gjort rätt och fel måste det vara möjligt att, utan några större utredningsinsatser, förtydliga vad som ska gälla för fortsättningen – både beträffande praktisk skötsel och finansiering.

Ett positivt exempel är hanteringen av utskrivningsklara patienter, som ligger kvar på sjukhus i väntan på att kommunerna ska ta hand om dem, tycks under pandemin ha fungerat bra. En anledning är att kommunerna nyligen fått starkare ekonomiska incitament att snabbt ”ta hem” sina patienter. Men det förefaller också vara så att samarbetet kring detta under pandemin blivit mer effektivt än tidigare.³⁷ Behöver det nu göras något ytterligare för att säkerställa att det effektiva samarbetet fortsätter även när pandemin klingar av?

Ett avgörande fokus, både när det gäller verksamheter och samverkan, behöver vara att minska byråkratin. Såväl i hälso- och sjukvården som i andra verksamheter som satts under press har en vanlig åtgärd under pandemin varit att skära bort administration. Man har prioriterat det viktiga – och strukit det mindre viktiga. När saker och ting återgår till en ny normalitet vore det rimligt att säkerställa att administration som inte ger tydliga mervärden inte kommer tillbaka igen. Detta är kanske enklare sagt än gjort. Men principen behöver vara vägledande.

35. Statskontoret 2020, 5ff.

36. Se t ex SOU 2020:8 – inkl de remissvar som inkom hösten 2020.

37. SKR 2020b, 43. SOU 2020:80, 69f, 232f.

Referenser

Arbetsförmedlingen 2019-03-04: "Cirka 130 färre kontor men ökad lokal samverkan", pressmeddelande, www.arbetsformedlingen.se

Arbetsförmedlingen 2020:12: "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020. Utvecklingen på arbetsmarknaden 2020–2022", www.arbetsformedlingen.se.

Finansdepartementet 2020-12-16: "Det ekonomiska läget", presentationsbilder från pressträff, www.regeringen.se.

Fokus 2020-05-28: "Charlotta Mellander: Betyder Corona slutet för urbaniseringen?", www.fokus.se.

Kommunal (Mari Huupponen) 2020: "Pandemi på äldreboendet – En rapport om den svenska äldreomsorgen innan och under coronapandemin", www.kommunal.se.

Kommuninvest 2020: "Den kommunala låneskulden 2020", www.kommuninvest.se.

Konjunkturinstitutet 2020: "Konjunkturläget december 2020", www.konj.se.

Mörk, Eva, Erlingsson, Gissur O och Persson, Lovisa 2019: "Kommunernas framtid. Konjunkturrådets rapport", www.sns.se.

Nordea 2020: "Storstadskris". Nordea Regionala Utsikter 3/2020, www.nordeamarkets.com.

Socialdepartementet 2020-12-29: "200 miljoner kronor för ökad digitalisering inom äldreomsorgen", pressmeddelande, www.regeringen.se.

SOU 2020:8: "Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Kommunutredningens slutbetänkande", www.sou.gov.se.

SOU 2020:80: "Äldreomsorgen under pandemin", delbetänkande av Coronakommissionen, www.coronakommissionen.com.

SOU 2020:80 – underlagsrapport (Marta Szebehely): "Internationella erfarenheter av covid-19 i äldreboenden", www.coronakommissionen.com.

Statskontoret 2019: "Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och landsting – en analys (2019:2)", www.statskontoret.se.

Statskontoret 2020: "Förvaltningsmodellen under coronapandemin", www.statskontoret.se.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2020a: "Cirkulär 20:57. Budgetförutsättningar för åren 2020–2023", www.skr.se.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2020b: "Samverkan och förnyelse. En spaning över omställningen i hälso- och sjukvården under fem månader med corona", www.skr.se.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2020c: "Möta välfärdens kompetensutmaning – rekryteringsrapport 2020", www.skr.se.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2020d: "Köp av verksamhet 2019. Kommuner och regioner 2006–2018", www.skr.se.

SVT Nyheter 2019-04-29, "Experten: Akut renoveringsbehov i miljonprogrammen", www.svt.se

Vårdföretagarna 2020: "Äldreomsorgen – den svaga länken i Sveriges coronastrategi?", www.vardforetagarna.se.

Välfärdsekonomen 2020a: "Statens insatser för kommunsektorn under covid-19 – fem goda råd", www.kommuninvest.se/valfardsekonomena.

Välfärdsekonomen 2020b: "Kommunsektorns väg ut ur covid-19 – tre goda råd", www.kommuninvest.se/valfardsekonomena.

VÄLFÄRDSEKONOMERNA

Expertgrupp för analys av kommuners och regioners ekonomi i coronakrisens spår